

Tieslietu ministrija

Brīvības bulvāris 36, Rīga, LV-1536; tālr.: 67036801, 67036716, 67036721; fakss: 67210823, 67285575;
e-pasts: pasts@tm.gov.lv; www.tm.gov.lv

Rīgā

22.12.2021 Nr. 1-17/4782

Uz 24.11.2021. Nr. 20/CAnos/3909

Valsts policijai

*Par Administratīvās atbildības likuma
19. nodaļas un 8. panta piemērošanu*

Tieslietu ministrijā saņemta Valsts policijas 2021. gada 24. novembra vēstule Nr. 20/CAnos/3909, kurā lūgts sniegt viedokli par Administratīvās atbildības likuma 8. panta un 19. nodaļas piemērošanu.

Administratīvās atbildības likuma 8. panta pirmā daļa

Saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 8. panta pirmo daļu par pārkāpumiem, kurus izdarījusi publisko tiesību juridiskā persona, pie administratīvās atbildības sauc publisko tiesību juridiskās personas amatpersonu, ja tā nav pildījusi vai ir nepienācīgi pildījusi kādu uz šo amatpersonu attiecināmu pienākumu, par kura nepildīšanu vai nepienācīgu pildīšanu likumā vai pašvaldības saistošajos noteikumos ir paredzēta administratīvā atbildība.

Publisko tiesību juridiskā persona nav administratīvi sodāma, kaut arī tā būtu izdarījusi administratīvo pārkāpumu. Šādos gadījumos administratīvais sods tiek piemērots publisko tiesību juridiskās personas amatpersonai. Sākotnējā publisko tiesību juridiskā persona ir Latvijas Republika, atvasinātā publisko tiesību juridiskā persona ir pašvaldība, kā arī jebkura cita ar likumu vai uz likuma pamata izveidota publiska persona, piemēram, Latvijas Universitāte. Administratīvos sodus piemēro tiešās un pastarpinātās valsts pārvaldes iestādes. Ja pieņemtu, ka administratīvo pārkāpumu var izdarīt arī publiska persona, tad izrādītos, ka persona piemēro sodu pati sev, jo valsts pārvaldes iestādes ietilpst jēdzienā "publiska persona". Pat gadījumā, ja pašvaldības iestādes amatpersona piemērotu sodu Latvijai vai otrādi, tiktu pārkāpts valsts pārvaldes vienotības princips. Tomēr vēl būtiskāk ir tas, ka naudas soda piemērošanas gadījumā tiktu panākts nevis taisnīgs un tiesisks mērķis, bet tieši pretēji – radīts sabiedrības interešu aizskārums. Valsts pārvalde darbojas sabiedrības labā. Šī mērķa sasniegšanai valsts pārvaldes iestādēm konkrētu valsts pārvaldes funkciju (uzdevumu) īstenošanai ir piešķirti budžeta līdzekļi. Ja budžeta līdzekļi tiktu izmantoti naudas soda samaksai, tas nozīmētu, ka tiek apdraudēta kādu konkrētu valsts pārvaldes funkciju pilnvērtīga un pienācīga veikšana.¹

Minētais attiecas tikai uz publisko tiesību juridisko personu. Tas neattiecas, piemēram, uz publiskas personas kapitālsabiedrībām, kuras ir privāto tiesību juridiskās personas, neskatoties uz

¹ Smiltēna A. 2. nodaļa. Administratīvais pārkāpums. Skaidrojumi. Grām.: Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 110.-111. lpp.

to, ka tām var būt deleģēti atsevišķi valsts pārvaldes uzdevumi. Šo personu administratīvā atbildība ne ar ko neatšķiras no ikvienas citas privāto tiesību juridiskās personas administratīvās atbildības.²

Šāda pieeja ir raksturīga sodu tiesībās. Arī Krimināllikumā³ paredzētos juridiskajām personām piemērojamajos piespiedu ietekmēšanas līdzekļus var piemērot tikai privāto tiesību juridiskajai personai, tai skaitā valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrībai, kā arī personālsabiedrībai. 2005. gada 5. maija likuma "Grozījumi Krimināllikumā" sagatavošanas materiālos atrodams minētā regulējuma skaidrojums: "[L]ikumprojektā ir ietverta norma, kas nosaka, ka juridiskās personas kriminālatbildības nosacījumi neattiecas uz valsti, pašvaldībām un citām publisko tiesību juridiskām personām. Privātie uzņēmumi, sabiedriskās organizācijas "strādā" savu īpašnieku, vadītāju, biedru interesēs, savukārt minētās publisko tiesību juridiskās personas darbojas visas sabiedrības interesēs, līdz ar ko nebūtu pareizi tās uzskatīt par noziedzīgā nodarījuma subjektu, jo, sodot šīs publisko tiesību juridiskās personas, valsts sodītu pati sevi."⁴ Tādējādi subjektu loks, kam piemērojami piespiedu ietekmēšanas līdzekļi, ir sašaurināts. Nebūtu loģiski, ja valsts vērstos pati pret sevi un, piemēram, piemērotu sev naudas sodu.⁵

Administratīvo pārkāpumu tiesībās šim jautājumam bija pievērsta uzmanība jau Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa spēkā esības laikā. Arī tolaik secināts, ka administratīvo atbildību var piemērot privāto tiesību juridiskām personām, bet ne publisko tiesību juridiskām personām (publiskām personām). Neskatoties uz to, laiku pa laikam kāda iestāde pieņēma lēmumu piemērot administratīvo sodu citai tās pašas publiskās personas iestādei vai citai publiskai personai.⁶

Publisku personu nav iespējams saukt pie administratīvās atbildības divu iemeslu dēļ. Pirmkārt, valsts pārvalde kā visu publisku personu un to institūciju kopums ir vienota (Valsts pārvaldes iekārtas likuma 6. pants). Tiesību normu īstenošanas kontrole valsts pārvaldē tiek nodrošināta vai nu hierarhiskā kārtībā, vai sadarbojoties, bet ne sodot (protams, izņemot disciplināratbildību). Tiesību normu īstenošanas kontrolē valsts pārvalde darbojas kā vienots

² Smiltēna A. 2. nodaļa. Administratīvais pārkāpums. Skaidrojumi. Grām.: Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 111. lpp. Juridiskajā literatūrā sastopams viedoklis, ka tad, kad publisko personu kapitālsabiedrības pilda deleģētu valsts pārvaldes uzdevumu, tās iekļaujas vienotajā valsts pārvaldes sistēmā un par administratīvajiem pārkāpumiem atbild kā publiskas personas. Proti, šādos gadījumos par administratīvo pārkāpumu atbild valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrības amatpersonas. Līdz ar to valsts vai pašvaldības kapitālsabiedrības administratīvās atbildības pareizā noteikšanā ir svarīgi noskaidrot, vai darbība notikusi privāto tiesību jomā vai publisko tiesību jomā (sk. Smiltēna A. 2. nodaļa. Administratīvais pārkāpums. Skaidrojumi. Grām.: Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 111. lpp.). Tomēr šāds viedoklis vērtējams kritiski gan attiecībā uz publisko personu kapitālsabiedrībām, gan citām privāto tiesību juridiskām personām, kuras pilda deleģētu pārvaldes uzdevumu. Lai arī starp deleģētāju un pilnvaroto personu pastāv funkcionālās padotības attiecības un attiecībā pret citām personām pilnvarotā persona neatšķiras no pārvaldes iestādēm, tomēr pilnvarotā persona ir patstāvīgs tiesību subjekts un tās manta nav publiskas personas manta.

³ Sk. Krimināllikuma 70.¹ pantu. Līdz brīdim, kad stājās spēkā 2013. gada 14. marta likums "Grozījumi Krimināllikumā", Krimināllikuma 70.¹ panta otrajā daļā *expressis verbis* bija iekļauts izņēmums, ka juridiskajai personai piemērojamie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi neattiecas uz valsti, pašvaldībām un citām publisko tiesību juridiskajām personām.

⁴ Likumprojekta "Grozījumi Krimināllikumā" anotācija. Pieejama: https://www.saeima.lv/L_Saeima8/lasa-dd=LP0699_0.htm

⁵ Rācene-Bērtule R. Juridiskām personām piemērojamie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi. *Jurista Vārds*, 27.05.2008., Nr. 20. Arī krimināltiesību jomā ir bijušas diskusijas par valsts un pašvaldību kapitālsabiedrību atbildību (sk.: Šimkus S. *Juridiskās personas kriminālatbildības ieviešanas problēmas. Jurista Vārds*, 26.10.2004., Nr. 41; Rācene-Bērtule R. *Juridiskām personām piemērojamie piespiedu ietekmēšanas līdzekļi. Jurista Vārds*, 27.05.2008., Nr. 20). Tomēr likumdevējs šobrīd ir skaidri norādījis, ka piespiedu ietekmēšanas līdzekļus var piemērot privāto tiesību juridiskajai personai, tai skaitā valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrībai, kā arī personālsabiedrībai.

⁶ Rakstā minēts piemērs, ka Valsts policija ir piemērojusi sodu pašvaldības domei (t. i., pašvaldības orgānam, kas pat nav juridiska persona) par to, ka pašvaldībai piederošā transportlīdzekļa vadītājs veicis iekšzemes pārvadājumus bez tahogrammas. Sk.: Danovskis E. Administratīvā pārkāpuma subjekta noteikšanas problēmas. Grām.: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā. Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 54. lpp.

organisms. Atzīstot vienas publiskas personas vai tās iestādes tiesības sodīt citu publisku personu, tiktu pārkāpts valsts pārvaldes vienotības princips. Pat ja publiskas personas ir savstarpēji juridiski nošķirtas (piemēram, Latvijas Republika un pašvaldība ir atsevišķas juridiskas personas), valsts pārvaldes uzdevumu izpildē tās ir juridiski vienotas. Tādēļ soda piemērošana to starpā nozīmētu, ka valsts pārvalde soda pati sevi. Tas būtu juridisks absurds. Otrkārt, soda piemērošana publiskai personai nesasniedz soda mērķi un neatbilst sabiedrības interesēm. Ja viena publiska persona piemēro naudas sodu citai publiskai personai, tad citas publiskas personas finanšu līdzekļi tiek samazināti. Taču publiskai personai finanšu līdzekļi ir piešķirti tādēļ, lai tā varētu veikt savas funkcijas. Tādējādi jebkura naudas soda piemērošana publiskai personai samazina tās iespēju pildīt savas funkcijas. Ievērojot minēto, Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa 14.¹ pantā lietotais termins "juridiska persona" reducējams atbilstoši likuma jēgai un tiesību sistēmai, proti, tikai attiecībā uz privāto tiesību juridiskajām personām.⁷

Kā redzams, šī Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa laikā valdošā nostāja nav mainījies arī pēc Administratīvās atbildības likuma spēkā stāšanās. Tātad administratīvā pārkāpuma procesā amatpersona nevar piemērot administratīvo sodu publisko tiesību juridiskai personai (arī tad, ja amatpersona ir citas publisko tiesību juridiskās personas iestādes amatpersona).

Administratīvās atbildības likuma 8. panta pirmajā daļā iekļautā norma tikai precizē, nevis maina līdz šim spēkā esošo regulējumu, kas neparedz, ka publiska persona ir administratīvās atbildības subjekts. Arī Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa spēkā esības laikā par tādiem pārkāpumiem, kas bija attiecināmi uz publisku personu, administratīvā atbildība tika piemērota amatpersonai. Turklāt tā bija administratīvā pārkāpuma subjekts arī tad, ja nebija īpaši minēta panta sankcijā, proti, amatpersonai sodu piemēroja kā fiziskai personai.⁸

Ievērojot minēto, kontekstā ar vēstulē minēto otro un trešo jautājumu secināms, ka administratīvā soda piemērošana publisko tiesību juridiskai personai nav pieļaujama. Savukārt, atbildot uz pirmo jautājumu, norādām, ka teorētiski publisko tiesību juridiskās personas amatpersonai var piemērot administratīvo atbildību par pārkāpumiem, kurus izdarījusi publisko tiesību juridiskā persona, tostarp kā transportlīdzekļa īpašnieks (valdītājs, turētājs). Tomēr valsts pārvaldē tiesību normu īstenošanas kontrole tiek nodrošināta hierarhiskās uzraudzības un sadarbības veidā, savukārt konkrētu amatpersonu rīcības kontrolei ir paredzēta disciplināratbildība.⁹ Līdz ar to par tāda transportlīdzekļa izmantošanu ceļu satiksmē, par kuru nav veikta tā īpašnieka civiltiesiskās atbildības obligātā apdrošināšana, būtu informējama tā institūcija, kurai bija pienākums apdrošināt īpašnieka civiltiesisko atbildību. Administratīvā atbildība šādu situāciju risinājumam nebūt nav primārais un atbilstošākais instruments.

Administratīvās atbildības likuma 19. nodaļa

Administratīvās atbildības likuma 162. panta pirmā daļa noteic: "Ja pārkāpti apstāšanās vai stāvēšanas noteikumi, bet transportlīdzekļa vadītājs neatrodas pārkāpuma izdarīšanas vietā, vai ja pārkāpums fiksēts ar tehniskajiem līdzekļiem, neapturot transportlīdzekli, sodu par pārkāpumu piemēro transportlīdzekļu un to vadītāju valsts reģistrā norādītajam turētājam vai, ja turētājs nav norādīts vai transportlīdzeklis ir noņemts no uzskaites, – transportlīdzekļa īpašniekam vai valdītājam, bet, ja pārkāpums izdarīts ar transportlīdzekli, kas nodots tirdzniecībai (tam uzstādītas tirdzniecības valsts reģistrācijas numura zīmes vai tas reģistrēts tirdzniecības reģistrā), – komersantam, kurš veic attiecīgā transportlīdzekļa tirdzniecību (turpmāk šajā nodaļā – transportlīdzekļa īpašnieks)."

⁷ Danovskis E. Administratīvā pārkāpuma subjekta noteikšanas problēmas. Grām.: Tiesību efektivitāte postmodernā sabiedrībā. Latvijas Universitātes 73. zinātniskās konferences rakstu krājums. Rīga: LU Akadēmiskais apgāds, 2015, 54.-55. lpp.

⁸ Turpat, 55. lpp.

⁹ Saskaņā ar Administratīvās atbildības likuma 9. pantu personas, uz kurām attiecas speciālie disciplināratbildības likumi, šajos speciālajos likumos paredzētajos gadījumos par administratīvajiem pārkāpumiem saucamas pie disciplinārās atbildības, bet pārējos gadījumos – pie administratīvās atbildības uz vispārīgiem pamatiem.

Minētā regulējuma esība ir saistīta ar procesuālās efektivitātes apsvērumiem.¹⁰ Sods par administratīvo pārkāpumu parasti tiek piemērots administratīvā pārkāpuma izdarītājam. Administratīvās atbildības likuma 19. nodaļā noteiktajos ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumu gadījumos administratīvā pārkāpuma izdarītājs netiek meklēts.¹¹ Administratīvās atbildības likuma skaidrojumos atrodama informācija par šā regulējuma izcelsmi, kā arī tā būtību, proti, lietās par attiecīgajiem ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumiem administratīvā pārkāpuma subjekts ir transportlīdzekļa vadītājs. Ja transportlīdzekļa vadītājs nav noskaidrots (īpašnieks nenorāda uz transportlīdzekļa vadītāju un fakts, ka šī persona vadījusi transportlīdzekli, nav pierādīts) un sods par ceļu satiksmes noteikumu pārkāpumu nav samaksāts, soda izpildes pienākums tiek pārliekts no transportlīdzekļa vadītāja uz transportlīdzekļa īpašnieku. Tādēļ transportlīdzekļa īpašniekam iestājas subsidiāra atbildība par soda izpildi. Ņemot vērā to, ka transportlīdzekļa īpašniekam iestājas tikai pienākums samaksāt sodu par citas personas izdarītu pārkāpumu, transportlīdzekļa īpašnieks nav uzskatāms par administratīvi sodītu un viņam piemērojams minimālais par attiecīgo pārkāpumu paredzētais naudas soda apmērs.¹²

Šajās lietu kategorijās konkrētā persona, kura izdarījusi administratīvo pārkāpumu, netiek konstatēta izmeklēšanas ceļā, bet gan tiek prezumēta.¹³ Kā norādīts Administratīvās atbildības likuma 162. panta pirmajā daļā, tad šajos gadījumos sodu par pārkāpumu piemēro transportlīdzekļa īpašniekam. Tomēr arī šai personai ir jābūt tādai, kurai administratīvo sodu vispār var piemērot. Tā kā publiska persona nav administratīvi sodāma, tad attiecībā uz to nav piemērojama Administratīvās atbildības likuma 162. panta pirmajā daļā ietvertā prezumpcija.

Nebūtu atbalstāma arī tāda pieeja, ka Administratīvās atbildības likuma 19. nodaļā paredzētu īpašu izņēmumu attiecībā uz publisko tiesību juridiskajām personām un prezumpcijas rezultātā sodu piemērotu, piemēram, kādai publisko tiesību juridiskās personas amatpersonai. Pat neskarot jautājumu, kā noteikt amatpersonu, kurai būtu pienākums nodrošināt, lai transportlīdzekļu vadītāji ievērotu atļauto braukšanas ātrumu, apstāšanās un stāvēšanas noteikumus u. tml., valsts pārvaldē tiesiskās attiecības ir atšķirīgas (piemēram, amatpersonai ir ierobežotas iespējas ietekmēt transportlīdzekļa lietošanu un tas ir saistīts ar amatpersonas pienākumu nodrošināt noteiktu pārvaldes uzdevumu īstenošanu).

Līdz ar to šādos gadījumos, ja tas nepieciešams un ir lietderīgi, administratīvā pārkāpuma process veicams vispārīgajā kārtībā, nepiemērojot Administratīvās atbildības likuma 19. nodaļas regulējumu. Kamēr tehniskie līdzekļi nav tādi, kas ļautu konstatēt administratīvā pārkāpuma izdarītāju, tikmēr to izmantošana šajā aspektā ir ierobežota.

Valsts sekretāra vietnieka
tiesību politikas jautājumos p. i.

S.Armagana

---

¹⁰ Smiltēna A. 19. nodaļa. Administratīvā pārkāpuma procesa īpatnības atsevišķās lietu kategorijās. Skaidrojumi. Grām.: Administratīvo pārkāpumu tiesības. Administratīvās atbildības likuma skaidrojumi. Sagatavojis autoru kolektīvs. E. Danovska un G. Kūtra zinātniskajā redakcijā. Rīga: Tiesu namu aģentūra, 2020, 429.-430. lpp.

¹¹ Turpat, 430. lpp.

¹² Turpat, 431. lpp.

¹³ Turpat, 434. lpp.